

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jogyzói-Egylet” hivatalos közlönye.
Előfizetési árak:
egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fl. — Tanítókknak egész évre 6 korona

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számítanak. Nyilttér sora
50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6-8 oldalon vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Gazdasági szakelőadások.

Székelyudvarhely, febr. 4.

A Gazdasági-egylet február és márczius hó folyamán a földmivelésügyi miniszter megbízásából és támogatásával Udvarhelyvármegye mintegy husz községében előadást rendez. Ezen előadások tárgyát a mezőgazdaság, állattenyésztés, közegészség és közigazgatás köréből veszik az előadók. A Gazdasági-egylet ezen akciójával a gazdálkodás fejlesztése iránt fogékonyságot, törekvést, új szellemet, új életet kíván a vármegye gazdanépe között teremteni. Felrzza székely népünkben szunnyadó öserőt, s magából a népből alakítja ki ez által az erőteljesebb gazdasági élet feltételeit.

Udvarhelyvármegyében alapiábau véve a lirtokviszonyok nem kedvezőtlenek; nem is a természet mostohasága vagy valamely más nehéz körülmény szabott itt a gazdasági fejlődés elé korlátokat, hanem az, hogy a gazdálkodás mikéntje, aminek az idővel, a gazdálkodás jövedelmezősége elé állított követelésekkel párhuzamosan kell fejlődnie, nem fejlődött itt olyan arányban, mint az ország előrehaladottabb vidékein. Ezen a körülményen a Székelyföldi kirendeltség már lényegesen segített, s tulajdonképpen mi úgy képzeljük, hogy a Gazdasági egylet ezen akciója mintegy kiegészítő részét képezi a kirendeltség munkakörének és Serényi miniszter azon ohájának kíván megfelelni, mely szerint a Kirendeltség és Gazdasági-egylet karöltve, egymás támogatásával járjanak el és így munkálják a megye gazdaközönségének fejlődését, előrehaladását.

Az alább közölt gazdag program szélesen felöleli azon tudnivalókat, melyekre a gazdaközönségnek szüksége van, ha a korrall haladni akar. Meggyőződésünk, hogy a programmba most felvett falvak népe lelkesen ragadja meg a feléje nyújtott segítő kezét és a tudás, haladás, kultúra és jólét iránti törekvés hálás talajra lel mindenfelé, a hol csak a szép miszsiót teljesítő férfiak megjelennek.

A székely nép a tanulástól nem idegenkedik; erről bizonyosságot tesz azon örvendetes körülmény is, hogy csak Udvarhelymegyében százon jóval felül van már a Gazdakörök száma, melyeknek tagjai szorgalmasan kéri és használják a gazdasági népkönyvtárakat, készséggel vesznek részt különféle gazdasági tanulmányutakon; ismerik a szövetkezetekben rejlt erőt, mit bizonyít az, hogy azok száma hónapról-hónapra szaporodik, s az eddig elért eredményekből megállapítható, hogy ezen fontos gazdasági intézmény nálunk meghonosult, sőt az állatbiztosító szövetkezeteket illetőleg az egész országban itt volt először meghonosítható. Kétségtelen azonban, hogy még mindig széles az a mező, melyet megművelni kell. Így a közegészség, közrendészet terén még mindig nagyfokú indolencia tapasztalható; lelkiismeret dolgában sebek mutatkoz-

nak, s népünk legveszedelmebb erkölcsi bajai egyike, a pálinka fogyasztás lett. Ennek nyomán az öszintesége oda lett, ellenben fortélyá kifejlődött. Ezzel szemben azonban előnyeí óriásiak. A mi népünk nemcsak földmives, hanem mesterember és kereskedő is. Természetes élelmesség van benne. És a mely népnek ezen hajlamai megvannak, az tanulékony is, mert józan, közügyben lévő esze van. Ezt a tulajdonságát pedig értékesíteni kell, még pedig len hasznos irányban.

A Gazdasági-egylet akcióját tehát minden tekintetben öszinte elismeréssel kell honorálni. Munkája nemcsak időleges hasznot hajtó lesz, hanem lényegesen elősegíti népünk gazdasági boldogulását, mert annak nemcsak oktató, nevelő hatása lesz, hanem jó hatással lesz arra, hogy a gazdatársadalom érületét erősítse. Tanulni fognak gazdáink. Instruktiiv hatása lesz az előadások sorozatának, mert a hallottak tanulságai alatt ki fog bontakozni a partikularizmusból; megteremti a szolidaritást, tanítást nyer más vidékek, sőt más államok fejlett gazdasági életéről, megismerkedik a gazdaság körébe vágó technika előnyeivel, oktatást kap a gazdanép hitelviszonyainak javításáról.

Tehát az áldozatkészséggel létrehozott előadás-czyklusból jelentékeny és közvetlen haszon háramlik az egyesre, de főként a közre. Ez a felfogás vezette a Gazdasági-egyletet, midőn annak megtartását elhatározta s ugyanezért teljes elismerés illeti meg azon faktorokat, a kik áldozatkészséggel sietnek e megye népének szellemi és anyagi szíunonalának emelésére.

Az egyesület ezen nemes akciójától az egészséges anyagi gyarapodást, helyes irányu térfoglalást és az erkölcsök nemesülését várjuk.

BELFÖLD.

A népszámlálás eredménye. A farszto, nagy és mindenestre tanulságos munkát a népszámláló biztosok még a m. hó közepén beszoigáltatták, s az már elküldésre is készen áll. A beszoigáltatott anyag érdekes képét nyújtja Székelyudvarhelynek. A város területéről 1434 házigyűjtő iv adatott be, melyen 2049 magánlakás és 203 nem lakott lakás van feltüntetve, intézeti ház: 34. A lakosság száma tanulókkal és katonasággal 9973. (Távollevő 560.) Ezen eredményt szembeállítva a 1900 évi népszámlálás eredményével, bizony az nem mondható valami kedvezőnek. Az 1890. évi számláláskor volt a város 6414 ember (Szombatfalva nélkül, melynek akkor 650 lakosa volt). 1900-ban (Szombatfalva 1460 lakosával) volt 7727 ember, mely számba nincsenek felvéve az iskolák és katonaság, ha azonban ehhez a 7727-bez hozzávesszük az iskolák és katonaság akkori létszámát, így a város lakossága már 1900-ban 9327-et tesz ki, vagyis az utóbbi tíz év szaporodása mindössze 660-ra tehető.

Város fejlesztés.

Székelyudvarhely, február 2.

A mi városaink évszázadokon keresztül egyebet sem tettek, mint politizáltak és verekedtek, aszerint, amint a német és a török szoritotta őket.

Ha lehetett, úgy pénzzel, s ha nem lehetett másként, hát karddal s buzogánnyal biztosították maguknak a városi polgári foglalkozáshoz megkívántató békét és nyugalmat, s amellet folytonosan politikusknak is kellett lenni. Ha sikerült a németet valahogyan lekenyerezni, jóbaráttá tenni, — hát a törököt is kellett jó szóval legálább, néha egy kis kalácscsal is tartani, ne hogy megzavarja az egyik részről drága pénzen, vérdídozóttokkal megszerzett nyugalmat.

A régi magisztrátusoknak bizony nem volt igen más dolguk, mint az adószedés, katonáról való gondoskodás, rendfentartás, az árvák védelme s gondozása, és még egy dolog, — amivel, sajnos, most egyáltalán nem törődnek, — a közéletmezés áraiok a szabályozása.

Közéletkezési dolgai bizony nem igen akadnak a városoknak, a városok maradtak évszázadokon keresztül azok között a szük keretek között, aminkben megalapításuk alkalmával voltak, alig-alig fejlődtek külsőleg, hiszen a legtöbbnek határokat szabtak a város falai, melyeken kívül a város sehogy sem fejlődhetett már közbiztonsági szempontból sem.

Igy azután a városok, egész az utolsó évtizedekig, amíg a városok védbástyáit le nem hordták, nem is fejlődhetek műszakilag, s így a városok közigazgatása sem volt eddig műszaki alapokra fektethető.

Megszokták a városokban, hogy a városok összes ügyeit jogászféle emberek intézzék el, mert a városoknak az ügyei is mind többnyire jogi természetűek voltak, most aztán, mikor a városoknak az ügyei viszont majdnem kétharmadrészben műszaki természetűek lettek, nehezen megy a hosszú évszázados gyakorlat után műszakivá tenni a városi közigazgatást.

Folyik a harc már évtizedek óta a városokban a jogászság s mérnökök között, s minél jobban fejlődik egy-egy város, annál élesebbé lesz a harc a kettő között, mert az egyik nem akar engedni a régi megszokás és hagyományokból, a másik megköveteli magának azt a helyet, melyet képzettsége s munkája folytán nemcsak megérdemel, de joggal meg is követelhet magának a városok közigazgatásában.

Igy van ez a vidéki városok valamennyiben, de az eredmény elvitázhatatlan, s előre látható, a harc a városok közigazgatásának teljes műszaki alapokra való fektetésével fog végződni, s a városok érdekében kell, hogy mielőbb úgy végződjék. Így hozza azt magával az idő, így maga a városok élete és fejlődése. Hiszen a jelenlegi városi állapotok a műszaki vezetés tekintetében nemcsak hogy ázsiaiak, de egyszerűen neveléségesek és tarthatatlanok.

Akármiféle városfejlesztési dolgot vegyünk, az miud a mérnökök kezeibe vannak letéve, azoknak kell azt kidolgozni, megtervezni, kiszámítani, a munkát végrehajtani, s a kész műveket fentartani és tovább fejleszteni, — hanem mikor azokat a dolgokat a város közönsege elé kell vinni, akkor odaadják az egész készen kidolgozott műveleteket valami jogászféle embernek, hogy az mondja már most el úgy a városi tanácsban, mint a közgyűlésben, hogy miben is áll hát az egész dolog, s mit javasol az a mérnök, aki alkotta az egész művet.

Pedig hát, magyarul mondva, annyit ért az a jogászféle ember ahhoz az egész műszaki ügyhöz, mint a hajdu a harangöntéshez!

Hiszen maga Székely, a jelenlegi igazságügyi miniszter mondotta nemrégiben az előtte tisztelgő ügyvédjelölteknek, hogy a jogi pálya az, melyen az oklevelet meg lehet anélkül szerezni, hogy valaki az egyetemen kizsöböt koptatta volna, s azt tudja Magyarországon minden ember, hogy ez tényleg így is van.

Hol szerezte volna tehát az a jogász ember azt a képzettséget, hogy egy kezébe kerülő műszaki ügyet a legszorgosabb tanulmányozás után is nemcsak hogy megismerjen, de hogy valamelyest csak meg is értsen?

Talán az egyetemen?

Hiszen a legtöbb nem is járt oda, — mert azt mondja, nincs elég hely a hallgatók számára, — ha meg oda járt, úgy ott hallgatott mindenféle jogi dolgot, — de műszaki tárgyat bizony nem, mert azt csak a műegyetemen adnak elő, ahová pedig a jogász még látogatába sem szokott eljárni.

Vagy talán az ügyvédi irodákban. hol váltókeresletekkel, sommás uton behajtandó adósságokkal, válóperekkel, birtokháborítási dolgokkal foglalkoznak?

Hiszen, ha egy ügyvédi dologban csak az a szó, hogy „mérnök”, vagy „műszaki” előfordul, — rögtön mérnökszakértőhöz fordulunk, mert az ügyvédi irodákban az ügyvédi költség felszámításán kívül, már az összeadása a költségeknek is — logaritmussal, amit pedig minden jogász gyűlöl attól a pillanattól kezdve, mikor középiskolai tanuló korában az első szekundát kapta belőle.

Hát képzelhető az, hogy mikor egy jogász embernek már kész műszaki műveletek kerülnek a keze közé, hogy ő abban az időben nekifeküdjék, s megtanulja saját szorgalmából az egész mérnöki tudományt, csak azért, hogy ő meg is értsen, s tudja is, mi van abban a mérnöki előterjesztésben!?

Első sorban azt a mérnöki tudományt úgy műegyetemi tanulmány nélkül nem is tudná, s nem is lehetne megtanulni, másodsorban pedig

ehhez annak a jelenlegi jogász előadónak sem ideje, sem kedve, sem tehetsége nincs.

Ugy, hogyha igazán becsületesen és lelkiismeretesen akar eljárni műszaki ügyek előadásában s ismertetésében az a mai jogász előadó, hát legfőlegbb fölolvassa a műszaki előterjesztéseket, ha pedig brillirozni akar, jó magyar kifejezés szerint, hát akkor bevágja kívülről a mérnöki előterjesztést, — s úgy adja elő a dolgot.

Arról, hogy aztán hogyan ronthatja el az egész műszaki dolgot egy az ügygyel nem sokat törődő, avagy értelmetlen ember, — arról nem is beszélünk.

Hát szükség van erre, van ebből a városnak valami haszna? Hisz ez a legnagyobb képzettség, ami létezhetik a városok közigazgatásában, hogy szakdolgozat ne szakemberek adjanak elő, s kinezzenek műszaki dolgok előadásával jogászokat.

Nem beszélünk arról, hogy az adóügyeket az adóhivatal főnöke, katonai ügyeket a katonai tanácsos, — hanem ott van az árvászek!

A törvény intézkedik arról, hogy az árvák ügye teljesen külön intéztetik el minden városban, s a tanácsnak semmi beleszólása nincs az árvászeki ügyekbe, legfőlegbb a polgármester egyttal árvászeki elnök is, ha megvan a kellő jogi képzettsége hozzá.

A városok műszaki ügyei pedig vannak legalább is oly fontosak ma már a városok életében, mint az árvászeki ügyek, — az új városi törvény szervezte tehát a műszaki ügyek ellátására teljesen függetlenül a városi tanácsától a *közmunkák tanácsát*, melynek a feje mérnök legyen, s tagjai a városi mérnökök közül a város mérnökei, építészei, vegyészei, gépészmérnökei, gyárosai, nagyobb vállalkozói sorából választott kultagok. Legyen külön jogügyi tanács, s külön közmunkaügyi tanács.

Csakis így, ha a városok közigazgatását a jogi mellett a legszélesebb műszaki alapokra fektetjük, lehetséges a városokat úgy fejleszteni, hogy azok a műveltség, ipar és kereskedelem terén oly vezérszerephez jussanak, mint a nyugati államok városai, s csakis így érhetjük el, hogy hazánk az anyagi gyarapodás által a saját ere-

jéből függetlenül magát minden idegen befolyástól.

A huszadik század a műszaki alkotások kora, — városainknak tehát műszakivá muszáj lenni, ha ma nem, hát legfeljebb holnap, mert különben elveszünk a már műszakivá vált idegen nemzetek nyomása alatt.

Mérnök.

KRÓNIKÁS JEGYZETEK.

Székelyudvarhely, febr. 4.

Székely iparfejlesztés.

Az igazi iparfejlesztés czimén egyik lapban Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter egy igen értékes rövid cikket írt. Nézete szerint az idei költségvetésben az igazi iparfejlesztésnek két nagy és új szerve van megalapozva: ezek a technikai múzeum és az ipari kísérleti állomás. Az a melegség, a melylyel ezt a két tervet úgy a képviselőház pénzügyi bizottsága, mint az ipari érdekelttség fölkarolta, bizonyossága annak, hogy a kormány helyes nyomon jár, midőn itt akar a jelenlegi és jövőendő magyar iparnak segítségére lenni.

Sok gáncs érte újabb iparfejlesztésünknek azon részét is, mely a gyáraknak a befektetett tőke arányában ad pénzbeli segílyt. Ezen a téren a kormány arra a tapasztalatra jutott, hogy sablonosan ezt a kérdést kezelni nem lehet. Az igazi iparfejlesztés nem abból áll, hogy minden iparágra válogatás nélkül ugyanazon módszereket huzzuk reá, hanem abból, hogy világosan disztinváljon az iparágak között, azok természeté szerint válogatván meg az iparfejlesztés eszközeit. Vannak olyan iparágaink, a hol az államnak tőkehozzájárulása fentartandó lesz, vannak viszont mások, a hol kísérletet kell tenni azzal, hogy az államszegélyt úgy konstruáltsák meg, hogy az az illető gyár tényleges termelésével haladjon párhuzamosan.

Az ipartelepek egyrészt a fűtőanyag vonzza magához annyira, hogy ma már a vaskobók is nem a vasérc mellett keletkeznek, hanem a szénbányák mellett, mert gazdaságosabb a vasat szállítani ezen esothen, mint a fűtőanyagot. Viazont éppen megfordított a helyzet a textiliparban, a hol nem a fűtőanyag, hanem a munkástelepülés játszik nagy szerepet és ezért egészen elhibázott volna pl. a nagyszámú földgáz kedvezőre adó textilgyárakat telepíteni.

A mi általában áll az iparfejlesztésre, az még fokozottabb mértékben érvényesül iparfejlesztésünk azou kezdetleges részletén, a mely a Székelyföld iparfejlesztését akarja felkarolni. E tekintetben a jelenlegi kormány egy külön szakértővel részletesen felvettette a Székelyföld ipari lehetőségeit és egy konkrét programot dolgozott ki, a mely első sorban a vízi erő kihasználását veszi tekintetbe. Azonban a székely iparfejlesztésnél, mint általában a kormány egész akciójában, sohasem szabad szem elől téveszteni a magyar társadalomnak azt, hogy az új iparok meggyökereződésére csak úgy számíthatunk, ha a helyi érdekelttség is résztvesz azok megteremtésében, mert ez a szerves kapcsolat az igazi iparfejlesztésnek legfontosabb éltetője.

Földtehermentesítés.

A Magyar Társadalomtudományi Egyesület birtokpolitikai szakértőkezlete e hó 12-én oly jelentékeny kérdéssről tartott tanácskozást, a mely a magyar gazdát, de különösen a kisbirtokost sokkal közelebből érinti, mint az agrárpolitika bármely más kérdése. Hiszen pl. a birtokmegosztás mai állapotán segíteni alig is lehet, illetve ez csak a birtokosok egy töredékét érinti, míg az eladósodás kérdése, de különösen az adósság terhek könnyítése a gazdasztály egyetemét, kezdve a legnagyobb gazdától a legkisebbig, egyaránt érinti. Mert az eladósodás az az eszköz, amelylyel a mai gazdasági élet az ingó tőke hatalmát kiterjeszti az ingatlan birtokra is felbonntva a gazda családi gazdaságát s megszüntetve az egyvétartozandóság, az emberszeretet, a közös segítség elvének uralmát a mezőgazdaság viszonyaira nézve is, amint ezt a XVIII. század végén az iparral cselekedte.

Az új földtehermentesítés egyik főeszközét a mai adósságterheknek amortizációs kölcsönökre való átváltztatásban látán. Először is felmondás nem fenyegeti ilyenkor a gazdát, másrészt az ily kölcsönöket nyújtó intézetek kedvezőbb körülmények között adják a kölcsönt. A másik fontos eszköz a gazda személyi hitelének emelése.

A rabonbán.

Székelyország vad bércsei között,
Hol dacos szirtnek meredékekre,
Hol eldugott kis völgyek rejtekén
Kristályos, mely tengerezemek ragyognak.
Mint egy-egy földre hullott égi kömlyecsepp,
Melyel a Magyarok Istene
E földnek szomorú sorját sivatja;
Hol egykor honfoglaló Tóhtóm
És tüszimádó Thonuban trónolt;
S most büseke hősök koldus sarjadéka
Teng-leng küsködve a sovány kenyéren,
Mig majdnem azt is kiüti kezéből
S kiüzi honából az idegen:
Ott született ő, onnan tört elő,
Miként a székely havasok viharja,
A lavina-görgető Nemere,
Miként a főviharos fájdalom,
Miként az eget ostromló panasz,
Lázongó, szilaj magyar leszerűség...

Emlékezték még a földindulásra,
Mikor hullámsó féltelmes sörényét
A tengerharag bődöbölő szavával
Riadva rásta a székely oroszlán?
Mikor jussunkat meglátna látta,
S úgy érsz, bus gerjedelemmel
Kell fölsivitnia: Úd as
Orrát magyar, ki bánja a tiéd!
Igen, a nagy békellenkedő,
Petur bán lelke támadt benne föl,
Csatláva eggre a merániakkal,
A kiknek fája tán soh'sem szákad le
E pusztulásra szánt nemezt nyakáról...
Láttátok a villámokat csikkadni,
Mindkét kesében, — villámöstökével
Busdítini teltre a csüggedt magyart?
Micsoda pompás égi tüszjáték
Káprászatott, mikor büvös saava
Megcsendült a népsokaság előtt!
Dörgő villámok és szines rakéták.
Tűszárnyú sasok és égő pacsirták
Valának lelke lobbanásai,
A mikor mestermódra rajtszó
Elénk nagy lelke fényes álma
A viruló, szabad magyar hasáról...

De hát mi sors vár arra, ki e földön
Vergődve küsz szabadságért, jogért?
Mártír halál — vagy a mi tán

Ennél százezszorta rosszabb:

Elsülyedés a közöny mocsarában!
Ó, ez a nembánomság korszaka,
A lemondásnak, a megalkuvónak
Szomorú, szürke, szolganemze...
A mi hősünket itt halálra marták,
Meglövöldöztek mérgezett nyilakkal,
Mig megrokkant a vérző, agg oroszlan...
Nem is most halt meg ő, mikor
A Természet rideg parancsszavára
Hűt porai kutafalkra telték.
Halott volt régen. — halva járt közöttünk,
Seivébe törve a legmérgezőbb nyíl:
Hogy a szabadságért hiába közdött,
Hogy a hazáért, jaj, hiába élt...

Kiégelt vulkán, letört óriás,
Lápitva bolygó, nyugtalan apostol,
Szegény Petur bán, aludj csöndesen!
Mi lett belőled? Egy marék hamu,
Melyben a vulkán lelke már nem él...
De mégse, mégse! Ugron szive nem
Hiég, holt lava, bus silány salak —
Csak alszik benne, nem halt meg a tűz!
Ne is temessétek testét a földbe,
De szórjátok szét a zúgó szeelekbe
Hogy minden magyarnak szivébe jusson
Tűz láng seivéből egy csodás darab!
... Vagy tán nem is kell már nekünk a tűz láng:
Nem vágyunk már a vulkán kitörésére?
A gyáva tüshely csak az ideáltunk,
Hol meghusodva rabseolga-örömmel
Rágodhatunk as alamissna koncon.
Melyet urunk vett nekünk kegyesen?...
Ó akkor jobb, hogy meghaltál magyur,
Akkor aludj, Peturunk, és a sirban
Almodd tovább fenséges harcaid!
Lelked repüjön föl Hadur egébe,
Fová való, a csillagok közé,
Honnan Csabának seregére várunk,
Szellemhádrára a székely mesének...
S ha majd egünkön, bus magyar egünkön
Feltűnni látunk egy-egy istököst,
Gondoljuk: a radonbán lelke az,
Mely sardon fényvel, mint egy égi kard,
Busdítja inti a tűrő magyart...

Ha seálse a földre Isten kardja le?
... Aludj, Petur bán, aludj! Jó éjszakát...
K. M.

A magyar föld mai eladósodását az érték 42%-ára becsülik. Milliárdokra megy az az összeg, amelylyel az ingódtóka a magyar gazdát rabszolgájává teszi és amely újabb jobbágyságot teremt, a rosszabbat terhesebbet a régi jobbágyságnál, mert hiszen amint kifejtették, a régi jobbágyság minden lekötöttsége és terhe mellett sem volt birtokából elmozdítható, míg a modern jobbágyság amellel, hogy súlyosan terheli a mezőgazdaság és jövedelmének tettemés részét foglalja le a maga számára, sokkal nagyobb részét, mint a jobbágyszolgáltatásnak értéke volt, amidőn az adós többé már nem bír eleget tenni kötelezettségeinek, elveszi tőle a termelő eszközt, földönfutóvá teszi őt és családját.

Ha a tördelhermentesítésnél a földbirtok terhének kamatait csak egy százalékkal is tudjuk csökkenteni, ezáltal a mazódazdaságnak évente körülbelül negyven millió korona hasznót biztosíthatunk. Ha a Magyar Társadalomtudományi Társaság birtokpolitikai értekezletének meglesz az a hatása, hogy ez a nagy kérdés ismét a magyar közgazdasági és politikai élet központjába kerül, akkor munkájuk nem veszett kárba s a Magyar Társadalomtudományi Egyesület azozciális téren sokkal nagyobb eredményt ér el, mintha bármely más kérdésben igyekeznék a modern tőke kinövéséi ellen védelmezni a kisaembert.

HIREK.

Székelyudvarhely, febr. 5.

A vasorru bábáról.

Egyik megelőző évről szóló statisztikai évkönyvben olvasom a következő adatokat:

Magyarországon az évben

élve született 742.936 gyermek;
halva 17.923

Elhalt pedig 530.000 egyén; ezeknek 48%-a 5 éven aluli gyermek, azaz $\frac{1}{4}$ milliónál több; mégpedig

1 hónapos 6.0000,

1 hónapon aluli 50.000,

6 és 11 hónap között levő 32.000,

1 éven aluli összesen 76.000 fű s 62.000 leány.

Micsoda gyerekjáték ehhez képest a Heródes véroengzése!

Az elhaltak között pedig volt 2000 gyermekágyas anya; ezenfelül vérmérgezésben elhalt 500 anya. T. i. annyi volt abban az évben hivatalosan bejelentve. Hát a többi ki tudná megszámlálni? 2500 gyermekágyas anya egy év alatt s a közül 500 vérmérgezésben — a Semmelweis hazájában.

S ez adatokhoz még egy tény: hogy hazánk területén a születések legnagyobb százaléka a magyarságra esik; de viszont a gyermekhalandóság is a mi sorainkat ritkítja legjobban. Az apagyilkosnak megbocsátanak, ha magyar; de hát ezek a kis ártatlanok mit vétettek?

S mi összefüggésben vannak e statisztikai adatok azokkal a bohó, gyermekkori emlékekkel? Nos, nekem úgy tetszik, hogy e szomorú számok előidézésében a mi kis városunk Andunéjának e s 6 ezer meg ezer hasonló társának, szerte e szép országban, igen nagy szerep jutott.

Most csak erről akarok szólni. 2500 anyátlan fészek egy év alatt a 56 ezer 1 hónapon aluli kised halott! Pedig ezek nagy részét meg lehetett volna menteni; mert ez az Andunék műve nagyobb részt.

Mondjuk, a szomszéd megyében közlebről két fiatal uri asszony, mind a kettő boldog feleség, s öt más szegény asszony halt el két hét alatt gyermekágyi lázba — mindegyiket a bába kezelte, ki a betegséget úgy hurcolta szét a legelsőtől a többire. Ezt ott akkor szélitében beszélték; de ki gondolna ilyenkor a följelentésre — a féj, kinek otthona rombadólt s aki elérvult gyermekével alig tud mit csinálni? Az ő halottját már úgy se támasztják föl.

S ilyen eset hány van az országban?

A belügyminiszter elrendelte, hogy minden bába tartozik új, tiszta müttő szereszmót beszerezni s régit, tisztálaltat nem szabad használni. Egyik kisvárosban müttőre van szűkeg. A bába előveszi rozsdás szereszmót; a körorvos megfedi; arra egész naivul azzal védekezik: „Van énnekem otthon gyönyörű új szereszmót; öt forintot vettem, de nem vagyok boldog használni, mert ha az is berozdál ki ad nekem rá megít öt forintot?”

És itt felmerült a kérdés. Miért kell a bábának tanulatlan durva lelkű asszonynak lenni? (Mert

szó sincs róla, vannak igen derék, értelmes, jó érzésűek is: magam is ismerem ilyen; de tulnyomó részük csakugyan tudatlan és durva.)

Azt felelik erre: mert müvelt nő nem megy bábának.

S miért nem megy? Hát lealacsonyító mestereg az? Ilát nincs annak okosságra, tanulásra, lelki müveltségre, gyöngédségre, szűkeg, aki o'yankor áll segítőleg a nő mellett, mikor az isten rendelte legfőbb élethivatását teljesíti? E nehéz perczekben, melyek testi és lelki erejét egyaránt próbára teszik, de az azt megelőző fontos időszakban is vajjon a nőnek nincs szüksége segítője gyöngédségre, okosságára, aki azelőtt is, azután is igaz jó tanácsot tudjon mellette állni? Amelyik fiatal anya felett ilyenkor az édes anya tapasztalt szeme örködik: az talán az ily tanácsadának nem érzi hiányát. De hány van olyan, ki az anyai tanácsot hiján gyermekétől idő előtt elpusztul, mert nem volt, aki e nehéz válságos időn tapasztalt gyöngéddel átvessze.

Miért ne lehetne müvelt nő is bába, mint a hogy orvos lehet? Anduné alakja mellett, im egy másik kép is feltűnik előttem: az a kedves, előkelő modoru müvelt párisi nő, Buisson, a Sorbonne híres tanára, mint leánya barátját és — bábáját mutatta be mindenkinek: ki ott minden müvelt társaságban szivesen látott és megbecsült vendég: ki hivatásáért, melyet uri leány létére maga választott, épp úgy lelkesedik, mint talán Semmelweis az övéért.

En azt hiszem, nálunk a baj nem a parasztbábákban van, hanem a társadalomban. A társadalom nálunk a bábát még lenézi, mint a hogy le nézték néhány emberöltővel ezelőtt az orvost, a zongoramestert, a tanítót; mekkorát kellett a társadalmi felfogásnak változnia, míg a régi felsértől a modern eszébszig eljutott, a ki irigyelt és tisztelt egyetemi tanár, ha Lenhosséknek hívják, a tudomány büszkesége, a társadalom díze. Az ilyen utakat egy lépéssel megtenni nem lehet. De minden lépés közelebb visz a célhoz. Itt egy nagy, ősi eldötletet gyökeres kiirtása szűkeg.

Van intelligens magyar nő elég, a ki önálló keresetre van utalva. A távirtda és a posta már most sem képes mindannyinak kegyeret adni. A munkaerőnek természetös más mederbe való terelése volna ez, nyernének vele maguk az illetők; nyerne a társadalom; de legtöbbet nyerne maga a nemzet, melyre nézve a gyermekhalandóság csökkenése s a fizikai megerősödés életkérdés. Azért kell ezt a reformot feltétlenül keresztül vinni.

A nemzeti érdek parancsolja így. A vasorru bába ne fojtogassa a magyar kiadéket. A felvilágosodás kergesse vissza a mesék országában. Anduné az ő társaival együtt ne legyen egyéb, mint a mult egy megmosolyogni való szomorú emléke.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Tompa Árpád főreáliskolai tanárt, jelenlegi állomáshelyén, a VII. fizetési osztály 3. fokozatába nevezte ki.

A Casinó közgyűlése. A székelyudvarhelyi Casinó a mult vasárnap tartotta meg rendös közgyűlését. Az elnöki székben, miután évközben az elnök lemondott, Szabó Gábor alelnök ült, ki szives szavakkal üdvözölte a megjelenteket. Ezután Biró István h. titkár, majd Amberboy Á. József pénztáros tették meg részletes jelentéseiket. A költségvetés megállapítása után, Barabás András korelnöklete mellett a tisztikart választották meg a következő eredményel: *elnök:* Soó Gáspár, *alelnök:* Homolay Lajos, Szabó Gábor, *titkár:* Biró István, *házmegy:* Ferencz Béla, *pénztáros:* Amberboy József, *könyvtáros:* Dr. Keith Ferencz; *választmányi tagok:* Bayler Kálmán, Barabás András, Becsek Aladár, Fás Gyula, Göllner Béla, Hinkelér F. Ákos, Horváth Károly, Illyés Miklós, Kovács Pál, Mikos János gróf, Ráczkóvy Samu, Sándor Mózes, Szabó András, Szobotka Rezső, Szobafalvy Lajos, Szöllösi Ödön, Tompa Árpád, Vajda Ferencz; póttagok: Csánády Zsolt, Hlatky Miklós Imre Domokos, Orbán János báró, Persián János, Sebei János.

Növegyleti közgyűlés. A következő sorok közlésére kérték föl: A székelyudvarhelyi Jótékony Növegylet február 12-én, d. u. 3 órakor tartja évi rendös közgyűlését a vármegyeház tanácstermében. Tárgy: az 1910. évi beszámoló. A lemondás folytán megüresedett titkári állás betöltése. Esetlegesen indítványok. A közgyűlést megelőzőleg $\frac{1}{3}$ órákor választmányi ülés lesz. Elnökség.

Béke van Marostordában. A marostordai volt főispán Erödy távozásával és Haller János gróf főispán belkttatásával Marostordában a rend az egész vonalon kezd helyreállani. A mult héten megtartott törvényhatósági bizottsági tag választások igazolják ezt legfényesebben, amikor a főispán és az ellenzék vezére Déry Zoltán közt a megválasztandó bizottsági tagokra nézve megállapodás jött létre, a így a választás a legkisebb incidens nélkül folyt le. Mint magától Haller János gróf főispántól értesülünk, az ellenzékkel folytatott tanácskozás rendén a megállapodásba az is felvettett, hogy a jegyzők, tekintettel a besezas politikázás alatt felhalmozódott munka bántalékokra, bizottsági tagoknak ne választassanak. Ezen megállapodásról két jegyző nem szerezvén idejében tudomást, bizottsági taggá választotta magát. Ez azonban — mint egy-két telhetetlen lapocsa írta — távolról sem jelenti azt, hogy azért az illetők ellen fegyelmet indítottak volna. Marostordában a rend és béke után való vágyakozás minden jóra való emberben meg van, a hiában szeretnék egyekek az ellentéteket kicsiholdni, éppen az ellenzék konziliáns magatartása utasítja a legkezelefköbben azt vissza.

Halalozások. Soó Domokos városi tanácsost súlyos csapás érte: szeretett neje, született Stieglitz Mária, életének 26-ik, boldog házasságának 3-ik évében, 31-ikén elhunyt. Szép, fiatal asszonyt, ki övéinek szentelte szive minden dobbanását, ragadott el a halál övéinek végtelen fájalmára. Ujszülött kis gyermekét életével váltotta meg. A kis család vezetésége olyan lesújtó, hogy zugolódás nélkül való türe a hittel és bizodalommal tett erős lelket is próbára teszi. A fájdalomban enyhülést az ismerősök és jóbarátok ózintu mély részvéte nyújthat. A kedves, szelid lelkű jó asszony pihenése legyen csendes!

Lechky Ferencz nyug. cs. és kir. I. osztályu számvévo altiszt, életének 73-ik, boldog házasságának 31-ik évében f. hó 1-én meghalt. Halálát neje, gyermekei és számos rokon gyászolja.

Kaptea Bálint vendéglős életének 56-ik, boldog házasságának 29-ik évében f. hó 3-ikán jobblétre szenderült. Halálával nejt és kiterjedt rokonságot borított gyászba. Ma délután 3 órakor helyezik öröknyugalomra.

Uj tanonczotthonok a Székelyföldön.

Az Országos Gyermekvédő Liga *Edelsheim Gyulai* Lipót gróf elnöklésével a napokban igazgatósági ülést tartott. A tanácskozás legérdekesebb mozzanat az iparos tanonczotthonok szervezése volt. Az igazgatóság örömmel vette tudomásul az elnök azon jelentését, mely szerint *Hieronymi* Károly kerekedelmi miniszter a legnagyobb érdeklődéssel kíséri a ligának a tanonczotthonok szervezése és felállítására körüli munkásságát, amelyet megfelelő államségüllyel is támogat. Ugyanílyen támogatásban részeül a liga gróf *Zichy* János vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről is. Elhatározták, hogy a kolozsvári és a nagyváradi tanonczotthonok után legközelebb a *Székelyföldön* fogják tanonczotthonokat felállítani.

A hazai örmények főpapja. A 1672-ben betelepült örmények *Minasz* püspökükkel jöttek be, kinek 14 évi működése után Dr. *Versár* Auxentius $\frac{1}{4}$ századig kormányozta a magyar-örmény egyházat. — Majd ennek halála után hosszú interregnum után 1758-ban Dr. *Theodorovich* Mihályt nevezte ki Mária Terézia örmény főpásztorrá, de Rómában haláláig megöröösített nem nyert és így püspökké nem szentelheték. A Bach-korszakban, mikor az abszolutizmus az oláh egyházakat függetlenítette, *Lukács* Kristóf szamosújvári plebánosnak is felajánlották a püspöki süveget, de az örmények a magyar nemzet ellen való állásfoglalás fejében, egy szívet és lélekkel elutasították ily érért legszentebb vágyuk teljesülését. Anál inkább figyelmet érdemel tehát e hazafias és vallásos mozgalom most, mindő Gr. *Zichy* kultuszminiszternél és Gr. *Majláth* erdélyi püspöknel talán utoljára kérelmezett az örmények országos deputációja, hogy egyházi szervezetük a törvény értelmében helyreállítsák. Van is remény, hogy az ez irányban meginduló tárgyalások eredményre fognak vezetni. Ezt a derék örménység meg is érdemli, mert a magyar nemzet leghivebb adoptív gyermeke.

A ref. egyházakösség a mult vasárnap Dr. *Solymossy* Lajos főgondnok elnökléssel választó közgyűlést tartott. A közgyűlés gondoknak egyhangulag újra *Kessler* Jánost választotta meg, ki buzgó tevékenységével ezt a bizalmat a legnagyobb mértékben kiérdemelte. Presbitereknek *Fülei* István és *Balkó* Zeigmond választattak meg.

Nőegyleti állásfoglalás. A Jótékony Nőegylet f. hó 8-ikára kitűzött állásfoglalását, tekintettel az összetorlódtok sok mulatságra, 15-ikére halasztotta. Ez lesz az idén az utolsó állásfoglalás, melyet a nőegylet előkegye rendez Hushagyó kedden a Nőegylet fejlődésé, jelmezes táncszertélyt rendez, melyen torított asztaloknál jelmezen fogják az ételeket és italokat a leányok felszolgálni.

Választóközpülés a város házában. Székelyudvarhely város képviselőtestülete Dr. Sebesi János alispán elnökletével hétfőn, 30-ikán, részleges tisztújító közgyűlést tartott, amikor a nyugdíjazás folytán megválasztott főjegyző, egy irnoki és egy végrehajtói állás került betöltésre. A közgyűlés iránt a képviselőtestület tagjai fölötté nagy érdeklődést tanúsítottak. A gyűlés megnyitása után a kijelölt bizottság elnöke a maga részéről felkérte *Fernengel* Gyulát és *Szabó* Andrást, míg a közgyűlés *Szó* Gáspár és *Válenstik* Ferencz képvis. tagokat küldötte ki. A főjegyzői állásra Dr. *Szabó* József, *Pálffy* Aladár, *Gálffy* István, *László* Albert, *Baksi* Béla adták be pályázatukat, kik közül a bizottság hosszabb vita után *Pálffy* Aladár kivételével mindenkit jelölt. A szavazat szedő küldöttök elnöke *Tamás* Albert, tagjai: Dr. *Pál* Ernő és Dr. *Vass* Lajos, bizalmi férfiak: Dr. *Nagy* Samu, Dr. *Solymossy* Lajos, *Gyertyánffy* Gábor Dr. *Mesei* Ödön voltak. A szavazás eredménye: beadott 76 szavazat, melyből *Szabó* József 57-et, *László* Albert 19-et kapott, s így a város főjegyzőjének az előbbi jelentette ki az elnök. Az irnoki állásra közfelkiáltással *Farkas* Endre végrehajtót választották meg, s az így megválasztott végrehajtói állásra a három pályázó közül kapott *Súrközy* József 29, *Pap* Albert 24, *Sándor* Albert 19 szavazatot, s így az elnök az előt jelentette ki megválasztottnak. Ezzel a gyűlés véget ért.

Pálffy Aladárnak a kandidálás rendén történt mellőzésére vonatkozólag miután azt többféle képen kommentálják, közvetlen a választási elnökhöz, *Sebesi* János alispánhoz kérdést intéztünk, ki a következőkben indokolja meg a bizottság eljárását:

— Az 1886. évi XXII. t. cz. 77. §-a szerint rendezett tanácsu városban a tisztviselői állásokra a kijelölést a kijelölt választmány gyakorolja, mely a tisztújító szék elnöke, mint elnökből, a képviselőtestület által saját tagjai köréből választott 2 és a tisztújító szék elnöke által szintén a képviselőtestület köréből meghívott 2 tagból áll; szavazatok egyenlősége esetében az elnök szava dönt. A kijelölt választmány határozatait indokolni nem tartozik, discretionarius jogkörben jár el és ott lefolyt tárgyalások és discret jellegűek. A bizottság, ha bárkit ki is hagy a jelöltek sorából, törvényadta jogát gyakorolja, a miben senkinek sincs joga háborgatni vagy terrorizálni. A városi főjegyző választásánál a kijelölt választmány négy arra érdemes, kellő kvalifikációval és megfelelő közigazgatási gyakorlattal bíró egyént jelölt ki, s ha valaki, ki szolgáltatásban sem mutatott fel kellő eredményt, közigazgatási gyakorlattal nem rendelkezik, a jelöltek közül kibagyatott, az neki és barátainak rosszul eshetik, de jogsérelemlől azó sem lehet. Ha valakinek a választás törvényes lefolyása ellen kifogása van, a felsőbb hatóságokhoz fordulhat. Különben a főjegyző választás eredménye a képviselőtestület tagjainak legnagyobb részében teljes megnyugvást keltett.

Mint értesülünk *Pálffy* Aladár pártja a választás ellen felelkezéssel él.

Iparosok állásfoglalása. A Polgári önképző- és segélyező egyesület folyó hó 6-án, hétfőn, tartandó állásfoglalás műsora: Felvívását tart *Vagner* Sebestyén. Monolog, előadja: *Bányai* Annuska. Énekel: *Sándor* Juliska. Énekel: a ref. Kollegium önképzőkörének. Dialog, előadja: *Szombatfalvi* Mariska és *Herczeg* Lajos. Rendezők: *Mihály* Annuska, *Fülöp* Mariska, *Füller* Albert és *Drollef* János.

Szabad lyceum. Mult vasárnap délután a Polgári kör nagytermében 118 hallgató jelenlétében a Hymnus elnevelése után Dr. *Kassay* Albert városi tiszt orvos tartott igen tanulságos előadást „*Asiászi koleráról*”. Ismertette vonzó és érdekes magyarázatokkal kísért előadásában a kolera keletkezésének beszámóját és történetét, számadatokkal mutatta be hazánkban való pusztításait, a terjedésének módjait és feltételeit, azután pedig a védekezéshez közölsé mutatót rá. A minden részében sok tanulmányt magában foglaló előadás után *Mets* Albert szavalta ügyességgel *Pető* Péter „*Rákóczi*” című költeményét. Előadónak a hallgatóság köszönetét, szavainak dicseki elismerését *Gyermes* Mihály bír. jegyző fejezte ki. Végül a Szózatot énekelte el a szép számú hallgatóság. Ma délután 2 órakor *Szobotka* Rezső műzaki tanácsos tart előadást.

A gyermekek bizottság f. hó 2-ikán *Homolay* Lajosné elnökletével ülésezett. Az ülés egyetlen tárgya a telep felügyelői állásnak betöltése volt. A bizottság titkos szavazás útján — egyenlő titkos szavazással *Ferenccy* Györgynét és *Vitális* Eleknét ajánlja a telep főorvosának kinevezésére.

Az Első Temetkezési Egylet február 19 én délután 3 órakor, a polgári önképzőkör nagytermében tartja VI-ik rendes közgyűlést. Napirend: 1. Elnöki jelentés. 2. Számvizsgáló bizottság jelentése és a felmentvény megadása. 3. Pénztári jelentés. 4. Tisztújítás. 5. Indítványok.

Czélpuskák a Székelyföldön. Tarcsafalvól kapjuk a hírt, hogy *Benczédi* Ferencz tanító több csomagot kapott Budapestről, melyekben a budapesti székely ifjak „*Péterfy Asztal*” társasága megküldötte az iskola részére a czélpuskát, 500 töltényt (egyelőre) és egy díszes fadaragású czéltáblát, amelyre bizony nem lőnek a székelyek, mert kár azt az értékes díszdarabot rongálni, mikor egy iv papír is megteszi a szolgálatot helyette. A szép czéltábla felirata: „*Székely dícsőségért. A Péterfy Asztal. 1910.*” Gratulálunk *Benczédi* Ferencz derék székelytestvérünknek a Péterfy Asztaltól nyert kitüntetéséhez. Értésülünk szerint Gyimesbükk (Csikmánya) közegében is egy időben érkezett meg *Éltes* János igazgató tanítóhoz a Péterfy puska. Reméljük, hogy ez a szép eszme, mely a czéllövést szolgálja, nem fog pucscsal végződni.

Papbekerőztetés. A felsőrákosi unitárius egyházközségnek igen szép és fölemelő ünnepe volt a napokban. Ugyanis *Kelemen* Istvánt, aki 11 hónapig volt az egyházközség helyettes lelkésze, a püspök — a hívek egyhangú kérésére — rendszer lelkészévé kinevezte és az ifju új lelkész most tartotta meg ünnepléses beköszöntőjét az egyházközségbe. A templom zsufoltság meglett hallgatókkal a beiktató tisztet *Osváth* Gábor, felsőbékérvói esperes látta el, sok hasznos és bölcs tanácsot adva, egy a híveknek, mint az új papnak, hogy közös munkájuk eredményes lehessen. Isteni tisztület után mintegy 50 terítékű közebedt volt.

A városi mérnöki állás betöltése. Székelyudvarhely városnál megválasztott városi mérnöki állásra, mely 260 korona évi fizetés és 480 korona évi lakbér élvezetével van egybekötve *Sebesi* János alispán pályázatot hirdet. Azok a pályázók, akik gépészmérnöki oklevéllel bírnak és elektrotechnikusok, előnyben részesülnek. A szabályszerűen felzerelt pályázati kérések február hó 15-ig Udvarhelyvármegyé alispánjához nyújtandó be.

Bűnvádi feljelentés. Mint értesülünk, *Sebesi* János alispán a „*Szudv*” cz. lapnak a városi főjegyzőválasztással kapcsolatosan leadott közleményben foglalt sértő kifejezésekért, a lap felelős szerkesztője ellen bűnvádi feljelentést tett.

Az áll. Szakiskola ifjusága f. hó 2-ikán önképzőkörre javára, az intézet nagytermében minden részletében jól sikerült házi műsoros estélyt rendezett. Az intézet ifjusága *Petrányi* Miklós tanár rendezése mellett bizonyosságot szolgáltatott arról, hogy nagy elfoglaltsága mellett is az önképzés terén szép halad és eredményt tud felmutatni. A műsort egy prologus vezette be, melyet *Vágásy* Imre 4. é. növendék ügyesen adott elő. *Stein* Jenő 4. é. növ. ezután monologot adott elő, ezt pedig *Len* örökség című vigjáték követte, melyben résztvettek: *Stein*, *Balogh*, *Vágásy* 4. évesek, *Csáder*, *Kovács* 3. éves és *Csiki*, *Stuhreiter* 2. éves növendékek. Az estélyen felülizettek: *Sebesi* János alispán 9 K. *Hargita* Nándor 8 K. *Koncz* Ármu, *Mikes* János gróf, *Röslér* és *Gabor* 5—5 K. *Barcsai* Károly, *Biró* István tanár, *Halbich* Jakab 4—4 K. *Dézi* Lajos, *Germán* Ferencz, *Pillichné* 3—3 K. *Gábor* Zsigmond 2 K. 60 fill. *Fazakas* tanár, *Kovács* I. fényképész, *Maráth* József, *Petrányi*né, *Szerzetesek* 2—2 K. *Csanki* József, *Csuto* Imre, *Dávid* Gergely, *Janczeck* József, *Dr. Kassay* Albert, *N. N.*, *Spallér* József, *Szemlér* Ferencz 1—1 K. A nemes szívetű adakozók az ifjusági önképzőkör hálás köszönetét ezton fejezi ki.

Tanítók műsoros estélye. A Székelyudvarhelyi állami elemi iskolai tanítók az állami iskola szegény tanulóinak tankönyv és taneszer szükséglete bevételeiként fedezésre javára e hó 1-én műsoros táncszertélyt rendeztek a Budapest-szálloda színháztermében. Állami iskolák tanítóinak nemes törekvése, hogy a beiratkozott tanulók közül egyetlenegy növendék sem hagyta már tanév elején könyv és írószer nélkül, de mintegy 600 korona értékű ilyen taneszer vásároltak össze és osztották szét növendékeiknek a közönség részéről nemcsak mérgétre talált, de igen meleg felkarolásban pártolásban részesült. A terjedelmes műsort *Berczik* egy felvonásos vigjátéka „*A bálkirálynő*” vezette be, melyben *Pálffy* Aladárné (Natalia), *Láncsary* Lele (Jozephina), ugyszintén *Szász* József, *Szabó* Bandi, *Bálint* József, *Tolvaj* Tibor, *Herczeg* Lajos és *László* Endre vettek részt. A kis darabot kedvesjátékaikkal minden részleté-

ben érvényre emelték, s a közönség bőven juttatott az elismerésből a szereplők valamennyiének, de különösen a hölgyeknek. Ezután *Erődy* Ernő „*A tavasz*” című dalát énekelte el egy ez alkalomra szervezett vegyes énekár, melyben résztvettek *Ádám* Ida, *Flórián* Margit, *Flórián* Mariska, *Géssy* Ilonka, *Lakatos* Vilma, *Macskássy* Irén, *Nagy* Elvira, *Nagy* Irma, *Nevelics* Miczi, *Pap* Eszter, *Sándor* Juliska, *Szabó* Erzsi, *Szabó* Ilonka, *Gyermes* Mihály, *György* Fezenc, *Horváth* József, *Kádbé* József, *Lőrincsi* Béla, *Sebes* József, *Szabó* Antal, *Székely* Zoltán, *Szemesán* László, *Wass* Lajos. A dalkart *Paál* Sándor tanította be és vezette, s így az elért szép sikerben egyforma mértékben osztozik az énekkar minden tagjával. *Rák* Károly zenetanár hagedű szólót játszott. *Pompás* technikájával, virtuozitásával magával rakadta a zenekedvelő közönséget, mely őszinte és nagy mértékben adózott elismerésével. Most a színpadra *Váró* Margit lépett. Két műdal énekel, s ami a dalműben előkelően értelmes és költői elem, azt már egyszerű megjelenésével, de zeneileg szabatos előadásával, meleg hangjával művészi érvényre emelte. Végső hossza nem volt a tapsnak, az őszinte lelkes elismerésnek. A zongora kísérőket *Rák* Károly látta el precizitással. Végül az alkalmi vegyes kar magyar dalokat adott elő *Paál* Sándor vezetésével, az előbbi nagy tetszés mellett. A szépen sikerült műsort kedélyes, reggelig tartó táncmulatság követte. Az estély jövedelmének elszámolását következő számunkban adjuk.

Nyilvános elszámolás. A január 28-án tartott Nőegyleti mulatság összes bevétele 579 korona; kiadás 327-73 kor; tiszta jövedelem 251-27 kor. Felülizettek: *Révffy* Zoltán 14 kor., *Dr. Vass* Lajos 10 kor., *Gróf* Mikes János és *Sebesi* János 7—7 kor., *Barcsay* Károly 4 kor., *Gönczi* Lajos 3 kor., *Balázs* Károly, *Szobotka* Rezső, *N. N.* 2—2 kor. Összesen 51 korona. Ugy a közreműködők, mint a jószívű adakozók fogadják az árvák és szegények nevében a Nőegylet elnökségének hálás köszönetét.

x **A Franklin Kézi Lexikonának** első kötete március hó folyamán meg fog jelenni. Ezzel egy nálunk eddig egészen új lexikon-típus valósul meg, a mely kellő terjedelemben és mégis röviden és világosan megad minden felvilágosítást, a mire a művelt embernek szüksége lehet. A Franklin Kézi Lexikonán kiváló tudósok és írók egész sora dolgozik; közlései pontosak, megbízhatók, anyaga a legnagyobb gondnal van a gyakorlati élet szükségletei szerint megválogatva. Kiállítás a magyar nyomdai és könyvkiadó iparnak diszére fog válni.

A felsősfalvi tűzkárosultak segélyezése.

Nyilvános elszámolás. *Szabó* Gábor főszolgabíró ur a következő elszámolás közlésére kért föl.

Jegyzőkönyv. Felvétellett Felsőfalván 1911. évi január hó 24-én a tűzkárosultak részére leendő segély kiosztása tárgyában. 1. A bizottság megállapítja, hogy a mult évi július hó 29 én történt segélyezés alkalmával, amint az az Udvarhelyi Híradó 33—1910. számában közzétett nyilvános elszámolásban is kitűnik, a károsultakat összesen 6269 korona 58 fillér segélyben részesítette. Az 1910. évi augusztus hó 16-án megtartott segélyezés alkalmával pedig, a tűzkárosultakat a bizottság 11453 korona 11 fillér segélyben részesítette, amint az az Udvarhelyi Híradó 39—1910. számában megjelent nyilvános elszámolásban is kitűnik. Összesen kiosztott tehát eddig 17722 korona 69 fillér.

2. Megállapítja továbbá a bizottság, hogy a mai napon következő pénzüszegyek kerülnek kiosztás alá: a) *Gróf* Haller János főispán gyűjtése a legutóbbi segélykiosztástól számítva 441 korona 33 fillér, mely összegből azonban 58 korona 85 fillér a főispán ur ad. 655—1910. számú rendelete alapján a sátoralap-hoz csatolandó, marad tehát kiosztásra ezen összegből 382 korona 48 fillér. — b) A vármegye alispánjának 2802—1910. szám alatt kiadott utalványrendeletével kiutalt 1651 korona 91 fill. — c) A vármegye alispánjának 702—1911. számú utalványrendeletével *Szabó* Gábor főszolgabíró kezébe kiutalt 520 korona 34 fillér. — d) Főszolgabíró gyűjtése 92 korona 54 fillér. — e) A telkvásárlási alapba befolyt és *Szász* Dénes kőrgyűjtő által mai napon a segélyezőbizottság kezébe átadott 416 korona 50 fillér. — f) *Verecs* Mózes tanító által *Szász* Dénes kezébe leszámlolt 298 korona 20 fill. — g) A segélyező bizottsághoz érkezett és postautalvány szelvényekkel igazolt összesen 34 korona 26 fillér könyvöröndemény, tehát összesen a—g. pontig 7396 korona 23 fillér.

Megállapítja a bizottság, hogy most már kiosztásra több készpénz rendelkezésre nem áll, csak a telkvásárlásból bejövendő további jövedelmek és esetleg még beérkezőndő könyvöröndemények. A bizottság határozatából az összeg következőképpen osztott ki:

I. 100 koronát kaptak: 1. Szőke Károly, 2. Tóth Mihály, 3. Tóth József, 4. Nagy Márton, 5. Fábrián Albert, összesen 500 korona.

II. 69 koronát kaptak: 1. Szőke Ferencz, 2. Lukács Dénes B., 3. Lukács Ferencz, 4. Lukács György, 5. Engi Albert, 6. Györfi Tivadar, 7. Lukács Sámuel, 8. Engi Márton, 9. Vágási János, 10. Sófálvi Albert, 11. Vágási Ilyés ut., 12. Szász István, összesen 828 korona.

III. 68 korona 23 fillért kapott Parajdi György.

IV. 50 koronát kaptak: 1. Fábrián Ilyés, 2. Lukács Mihály, 3. Fábrián Károly, 4. Fábrián Márton, 5. Szőke Iguác, 6. Engi Dénes, 7. Fábrián P. Dénes, 8. Lukács Elek, 9. Szőke Sándorné, 10. Engi János, 11. Csonta Balázs, 12. Kovács József, 13. Sófálvi Lajosné, 14. Lukács Gergely ut., 15. Vágási Lajos, 16. Tóth Lukács, 17. Agoston Zsigmond, 18. Fábrián József p., 19. Deák Lajos, 20. Fábrián Márton Zs., 21. Veress Márton, 22. Sófálvi Dénes ifj., 23. Vágási Sámuel, 24. Szőke Félix, 25. Sófálvi Dénes id., 26. Agoston Márton, 27. Mátyus Mózse, 28. Vágási Ilyés ifj., 29. Veress Lajos, 30. Farkas János, 31. Szőke János, 32. Lukács Ferencz, 33. Szőke Dániel id., 34. Kovács János, 35. Oláh Zsigmond, 36. Oláh Márton, 37. Oláh Ilyés, 38. Tóth Sámuel, 39. Tót Mózse, 40. Oláh Albert, összesen 2000 korona.

V. 40 koronát kaptak: 1. Kovács Zsigmond, 2. Fábrián Ambrus, 3. Engi Béni, 4. Engi Jánosné, 5. Nyágrus Mihály, 6. Györfi Dénes és Mihályné, 7. Lukács Károly, 8. Szőke Dénes, 9. Csonta András, 10. Deák János, 11. Kovács Bertalan, 12. Sófálvi József, 13. Csonta József, 14. Sófálvi Domokos, 15. Józsa Sándor, 16. Sófálvi András, 17. Lukács Ilyés, 18. Tóth János ifj., 19. Lukács Dénes pepi, 20. Lukács Albert, 21. Tóth János id., 22. Kovács Dániel, 23. Szász Dániel, 24. Fábrián Sándor M., 25. Lukács Márton, 26. Kovács Dénes, 27. Lukács Farkas, 28. Parajdi Ferencz, 29. Maksai Márton, 30. Cséhi Sámuel, 31. Kovács Domokos, 32. Lukács Mihály, 33. Kádár József ezekeres, 34. Tóth Balázs, 35. Tóth Domokosné, 36. Tóth Sándor ut., 37. Deák István és János, 38. Tóth Mózse, 39. Jakab Dénes, 40. Tóth Gábor, 41. Oláh Tamás, 42. Maksai József id., 43. Veress Mózse laci, 44. Jánosi Gergely, 45. Kovács Miklós, 46. Szőke Dániel, 47. Szőke Izsákné, 48. Szőke Béni, 49. Szőke Lajos, 50. Lukács Dániel, 51. Vágási Márton, 52. Oláh János, 53. Lukács Ábel, 54. Parajdi Sándorné, 55. Szőke Gergely, 56. Szőke Lukács, 57. Szász Gergely, 58. Sebe György, 59. Szász László, 60. Oláh Dénes, 61. Szász Mihály, 62. Kovács Ilyés, 63. Nyágrus András ifj., 64. Nyágrus József, 65. Kovács János fűzfa, 66. Parajdi Dénes, Mózse, 67. Fülöp Zsigmond, 68. Maksai János és Eszter, 69. Parajdi Lajosné gy., 70. Fülöp János Ábel, összesen 2800 korona.

VI. 25 koronát kaptak: 1. Szőke Sándor, 2. O. Áh Márton, 3. Lukács József, 4. Boldizsár József, 5. Vágási Gergely, 6. Hajdó Dénes, 7. Hajdó Sándor, 8. Parajdi Mózse, 9. Bójtó Béla, 10. Hetszer Kálmán, 11. Józsa Sándor, 12. Nyágrus Ferencz, 13. Veress Mihály, 14. Lukács János, Károly, 15. Kádár Sándor, 16. Veress Ferencz, 17. Vágási János ifj., 18. Szőke József, 19. Lukács Gáspár, 20. Szóvárdi Márton, 21. Maksai Ferencz, 22. Maksai Sándorné, 23. Kádár József, Jánosé, 24. Tóth Károly, 25. Engi József, 26. Deák Sándor, 27. Maksai József ifj., 28. Lukács Lázár, 29. Mátyus Sámuelné, 30. Sófálvi Sándor ut., összesen 750 korona.

VII. 15 koronát kaptak: 1. Fábrián Sándor alsó, 2. Kovács János, 3. Szőke Domokos, 4. Miklós György, 5. Fülöp József, 6. Deák Ferencz, 7. Deák Ilyés, 8. Szász Péter, 9. Székely János és Juli, 10. Kozma Dénes, 11. Vágási Lajos ifj., 12. Vágási Dénes, 13. Nyágrus Lukácsné, 14. Szász György, 15. Kis F. Mihály, 16. Oláh Dénesné és Domokos, összesen 240 korona.

VIII. 14 koronát kaptak: 1. Orbán Mihály ifj., 2. Fülöp Sándor, 3. Kis Dénesné, 4. János Péterné, 5. Maksai Zsigmond, 6. Fábrián Mózse pilik, 7. Farkas Vilmos, 8. Sebe István, 9. Oláh Mihály, 10. Oláh Ilyés, 11. Vágási Eszter, 12. Engi László, 13. Lukács Dénes, 14. Szőke Zsigmond, 15. Szőke Istvánné, 16. Fülöp Bertalan, összesen 210 korona.

A bizottság megállapítja, hogy azon 10 korona, amely az augusztus 16-iki kiosztás alkalmával, mint fölslég lett feltüntetve és ennél fogva Szász Dénesnek a sátoralaphoz leendő csatlósa végett átadott, nem fölslég, mert utólagosan kitűnt, hogy Lukács Ferencz dani a neki megavazott 50 korona helyett csak 40 koronát vett át s így most a 10 korona Szász Dénesről átvétetett és Lukács Ferencz daninak pótlólag kifizetett.

A kiosztás megtörténvén, a bizottság kimondja, hogy addig pénzkiosztás nem fog történni, míg a telekvásárlásból az összes jövedelmek be nem gyűlnek. Ezzel a jegyzőkönyv lezárattat és aláíratott.

Nyilttér.

Csaló mozis. Egy pár bulevard újságocskában a egy ezt majmoló hasonlón gyenge szellemű vidéki lapocskában „Csaló mozis” cím alatt megjelent közleményre kijelentem, hogy a törvényszéknél fogamatban levő bűnyem nem a „Mozsi felszerelés” miatt támadt, a kár, melyért ellenem feljelentést tettek: 1200 korona a az ítélet még nem is jogerős. Orosz Sándor.

KÖZGAZDASÁG.

Gazdasági szakelőadások.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági-Egyesülettel a következő hírdetményt vettük:

A földmivélségi miniszterium megbízásából és támogatásával a vármegye alantirt községekben a mezőgazdaság, állattenyésztés, közegészség, közigazgatás köréből előadásokat rendezünk a következő sorrenddel:

Február 12 én Bögöz. Dr. Paál Árpád: Munkásjóléti intézményekről. Dr. Demeter Károly: A járványos betegségekről. — Oroshely: Szabó Gábor: Mezőrendőri kihágások. Dénes Samu: Az állategészségügy köréből. — Szontegyházasfalu: Lendvay Béla: Mezőgazdasági ügyek köréből. Zonda József: A fertőző állattenyészetről.

Február 19. Zetelaka: Prunyi Albert: A fa életfeltételei, hibái, a tartósságát fokozó módokról. Székelybidi Viktor: Az állattenyésztés köréből. — Bözöd: Németh Albert: Az adó és illetékről. Vitányi Miklós: Állategészségügyi kérdésekről. — Magyabiharmány: Szabady Tivadar: A mezőrendőri kihágásokról. Perényi Jenő: Állategészségügyi kérdésekről.

Február 26. Énlaka: Dr. Sebesi János: Közigazgatási ügyek. Dénes Samu: Állategészségügy köréből. — Etéd: Hlatky Miklós: A talaj termő erejének fentartása és fokozásáról. Dr. Jankovics Pál: A közegészségről. — Magyarzsaádok: Ugron Zoltán: Az állattenyésztés köréből. Dr. Lengyel Árpád: Közegészségügyi kérdésekről. — Vargyas: Székelybidi Viktor: A mezőgazdaság köréből. Pásztói Ernő: Az erdészet köréből.

Márczius 5. Siklód: Dr. Pálffy Jenő: A mezőrendőri kihágásokról. Dénes Samu: Állategészségügyi kérdésekről. — Nagysolymos: Dr. Sebesi János: Közigazgatási kérdésekről. Székelybidi Viktor: Az állattenyésztés köréből. — Homoródalmás: Dr. Szabady Lajos: Járványos betegségekről. Lendvay Béla: Állattenyésztési kérdésekről. — Parajd: Hlatky Miklós: A takarmányanyagok természetéről. Pál János: Az erdő használata és védelméről.

Márczius 12. Hszentmárton: Székelybidi Viktor: A helyes állattenyésztésről. Hlatky Miklós: Mezőgazdasági kérdésekről. — Lovtó: Dr. Szabady Lajos: A gyermek halandóságáról. Perényi Jenő: Állategészségügyek. — Székelydalya: Németh Albert: Az adó és illetékről. Lendvay Béla: Az okoszerű talajmivélséről.

Márczius 19. Rava: Dr. Pálffy Jenő: Kihágások ügyekről. A mezőrendőri törv. a legeltetési jog korábbi intézkedéseiről. Vitányi Miklós: A ragályos állattenyészetről, (védekezés). — Vároasfalva: Hlatky Miklós, Zonda József: Állategészségügyi törvények és rendeletek ismertetése. — Farkaslaka: Ráczkóvy Samu: A kolera és más fertőző betegségekről. Lendvay Béla: Állattenyésztési kérdések.

Előadások a községi előjárások által kijelölt helyiségekben a vasárnapi istentiszteletek végeztével, lehetőleg d. e. 10 órakor kezdődnek.

Kérjük a lelkes, jegyző, tanító urakat, gazdakörök elnökeit, hogy a közönséget az előadások látogatására buzdítani, az egyes előadásokon megjelentek számát az előadás végeztével az előadó urakkal tudatni ezüveskedjenek, hogy azok jelentéseikben arról pontos adatokat közölhessenek.

Gróf Haller János, főispán, elnök. Hlatky Miklós titkár.

Az erdők föntartása.

Midőn már kevés az erdő, akkor fölmerül ez utat tör magának a a meggyőződés, hogy többnek kellene lenni! De mikor a legnagyobb igazság — a természet — a földnek ősi berendezésében, a gondolkodni tudó emberiségnek mintaképpen mutatta be azt, hogy az ő háztartásában, — az ásfoglalkozást soha nem nélkülözhető emberiség boldogulásához, az erdő nagyobb tömegekben való föntartásának mily fontos szerepe van — akkor e mintaképről senki tudni sem akart. Természeti csapásokban, szűkségelekedben és ezekből folyó nyomorban kell ismét a természet figyelemztetésének megnyilatkoznia, hogy az emberiség észre vegye bűnét, tévedését, melyet az oktanal és csak a kapzsiság szülte, helyre alig pótolható, erdőpusztítással a saját boldogulása és megélhetése ellen elkövetett.

Az osztrák császári királyi földmivélségi miniszternek franciaországi szaktudósaitója következőket jelenti:

„Azok a nagy árvizek, melyek rövid idővel ez előtt Franciaország nagy részét, de különösen magát a fővárost, oly óriás mértékben megrongosították az ország széles köreinek figyelmét az erdő gondozása és felújítása felé terelték! A parlament, különféle társaság és szakkör foglalkozik ezzel a fontos kérdéssel, mely minden valószínűség szerint egy törvényben fog megoldást találni. Az 1882. évi erdő-törvény is különben annak köszöni létét, hogy abban az időben a Garonne-folyó irtózatossá árvizeket

okozott. Mind a mellett, hogy azóta e törvény keretében sok minden megtörtént és a nagyobb erdőbirtokosokat, társaságokat, magánosokat is eléggé meggyőzték a szóban forgó törvény szűkeességéről és mérhetetlen hasznosságáról, — mégis vajmi kevés eredményt értet el az erdő föntartása a még inkább a kopár területek felerősítése terén. A kibaszott és vissza nem fásított területek, valamint a kopár részek még mintegy hat millió hektárt tesznek ki. Hogy bűneik vannak e tekintetben a községeknek és közösségeknek, melyek az ő legelőiket mérteken fölül használják, nagy számú marhaállománnyal tullegeltetik, gondozatlanul hagyva, elkopárosítják. (Akár csak nálunk!) A megalkotandó új törvényre vonatkozó javaslatok különösen két irányban mozognak.”

Franciaországban ez a mozgalm a igazolja azt a megállapodást, hogy ma már az egész kontinensen, sőt az egész földkerekségen bizonyosak abban, hogy az erdő hasznát nem egyedül az általuk nyújtott faanyag vagyoni értékében kell keresni, hanem legfőképpen az általuk nyújtott és nem nélkülözhető különféle természeti előnyben! Az erdő föntartásának állami és közérdekét a kulturális, mezőgazdasági, állattenyésztési, ipari, szociális, munkás-, klimatikus, közegészségügyi stb. viszonyok állapítják meg.

És ha ez mind így van és ha a természet maga kioktat bennünket az ő igazságaira, sőt csapásokkal figyelmeztet azokra, akkor igazán csodálkozni lehet azon, hogy nálunk még mindig nem vert elég mély gyökeret, meglévő erdőterületeink ellenére, az erdő megtartása iránti gondoskodás. A törvény 17. szakasza alá tartozó, mintegy 8.5 millió katasztrális hold erdőbirtokoknál ugyan cseré, irtás, eladás stb. esetén a rekompenzációt elve van kimondva, de a 4.5 millió hold magánerdők, a feltétlen és feltételes talaj lapidáris elvének elfogadásával, mondhatni a szabad prédának vannak átengedve!

De sőt, az a rekompenzáció sem szolgálja az erdő föntartásának szigorú elvét. Mert az által, hogy — mondjuk a magyar királyi kincstár. parcellázása vagy bármely más célra átengedett erdeje helyébe, bárkitől és bárhol, hasonló nagyságú erdőt vásárol és vesz üzem alá, ezzel csak az van elérve, hogy a magyar királyi kincstárnak az erdőállománya nem fogyott; valójában azonban az ország erdőterülete kisebbedett! Az erdő föntartása elvén alapuló rekompenzáció tehát csak azon esetben szolgálhatna a célt, ha a kibocsátott erdő helyébe, megfelelő nagyságban, kopár, vagy egyéb fátlan területek felerősítették!

Azonkívül is a nagyobb méretű reudkivüli kibaszásoknak még nincsen meg a megfelelő gátja és bár papíron minden lehető feltétel biztosítja az újra erdősítéseket, ezek a természetben alig mutatnak eredményt! A befásított területek tehát nálunk is csak szaporodnak.

És ha még azt a sajnálatos körülményt is megállapítjuk, hogy immár szokásba jött az erdőt kortes célokra is fölhasználni, csak idő kérdése lesz az, hogy mikor kerüljön Franciaország példájára! Igazán szépen fog festeni a magyar nép az árvizekből kiemelkedő kopárok tetején, kezében az általános titkossal!

Immár nagyon is közel van az órája annak, hogy az ország erdőállománya kontingentáltassék s az erdőtervénynek a 17. szakaszra megállapított szakaszai, az összes erdőkre egyformán kiterjesztessék; mert máskülönben nemsokára eljő az idő, midőn az óriási költséggel föntartott védgátak már nem fogják tudni a köz- és magánvagyon megvédeni és a kulturáérnökök munkája is majd csak eredménytelen-éveket fog produkálni!

Az erdő föntartása, — mint arról az osztrák párizsi szaktudósaitó jelentése is beszámol, — csak hányadában magán, nagyobb egészében nagyon is fontos állami és közédék.

—s—r.

Kiadja: Beckel D Fia könyvnyomdája.

Hirdetmény. 100 darab Küküllői lakarekpenziár részvény eladó. Értekezhetni Dr. ECKES DÉNES Székelykereszturnon.

Jdegen nyelvek iránt érdeklődők figyelmébe. Mérsékelt díjazás mellett, esetleg órákat adva külföldön járt magyarul, németül, lengyelül és franciaul tudó uriember. Esetleg kettős könyvitelt és mérleg készíttést is tanít Bővehet: **Barta Béla** úr úrléteben Székelyudvarhelyt.

